

MARI JURIȘTI ROMÂNI

Centenar

TUDOR RADU POPEȘCU

Lucrare îngrijită de Ion DOGARU și MIRCEA DUȚU

Editura Academiei Române

Universul Juridic

București
2013

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editura Academiei Române**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editura Academiei Române**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editurii Academiei Române

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editurii Academiei Române

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OMAGIU. POPESCU, Tudor Radu

Centenar Tudor Radu Popescu / sub îngrijirea: Ion Dogaru, Mircea Duțu. - București :
Editura Academiei Române : Universul Juridic, 2013

ISBN 978-973-27-2302-9

ISBN 978-606-673-083-9

I. Dogaru, Ion (ed.)

II. Duțu, Mircea (ed.)

34(498) Popescu, T.R.

929 Popescu, T.R.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 021-318 81 06

Fax: 021-318 24 44

e-mail: edacad@ear.ro

www.ear.ro

EDITURA UNIVERSUL JURIDIC

REDACȚIE: tel./fax: 021.314.93.13

tel.: 0732.320.666

e-mail: redactie@universuljuridic.ro

DEPARTAMENTUL tel.: 021.314.93.15; 0726.990.184

DISTRIBUȚIE: fax: 021.314.93.16

e-mail: distributie@universuljuridic.ro

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

C.Z. pentru biblioteci mari:

082.2 (Popescu, Tudor Radu)

34 (Popescu, Tudor Radu) (082)

92 (Popescu, Tudor Radu)

C.Z. pentru biblioteci mici: 34

„Îi așez la icoana sufletului și minții mele cu credința că din efort neîntrerupt, din valoare și din respect pentru înaintași s-a născut, se cultivă și se dezvoltă tradiția în domeniul dreptului”.

„Elemente de teorie generală a dreptului”
Editura Oltenia, Craiova, 1994, p. 281

PROFESORUL TUDOR R. POPESCU ȘI INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE

Prof. univ. dr. Tudor R. Popescu (1913-2004), membru de onoare al Academiei Române a adus contribuții importante la dezvoltarea dreptului privat român din ultima jumătate de veac, îndeosebi în materia dreptului civil, dreptului internațional privat și dreptului comerțului internațional.

Format la marea școală juridică românească interbelică, Profesorul a beneficiat de sprijinul și a urmat modelul unor personalități precum: Traian Ionașcu (căruia i-a fost asistent la Facultatea de drept din Iași), M. Eliescu ori Petre Anca (în cadrul Consiliului Legislativ) deveniți ulterior, în 1954, fondatori ai Institutului de Cercetări Juridice (I.C.J.) al Academiei Române.

A făcut parte din primul Consiliu Științific al Institutului (februarie 1955) și a condus sectorul de drept internațional privat (1956-1965).

În anii 1960 profesorul T. R. Popescu a participat la realizarea mai multor teme de cercetare ale Institutului, printre rezultatele căreia se află remarcabila **Teoria generală a obligațiilor** (1968) elaborată împreună cu cercetătorul Petre Anca și care, dincolo de valoarea sa științifică intrinsecă și funcția instructivă, se dorea o reflectare a teoriei constantelor dreptului.

Personalitate cu o largă deschidere internațională, membru de frunte al UNIDROIT, profesorul T.R. Popescu a contribuit, în calitate de președinte al Societății Române de Legislație Comparată la continuarea și promovarea zilelor juridice franco-române, inițiate, în 1967, de I.C.J. și Societatea Franceză de Legislație Comparată din Paris.

Poate că profesorul Tudor R. Popescu va rămâne în istoria dreptului românesc mai ales prin lucrările și experiența sa în domeniul dreptului comerțului internațional. În condițiile în care în țară comerțul era monopol de stat, iar aplicarea Codului comercial de la 1887, practic, suspendată, o atare disciplină a avut marele merit de a fi oferit generațiilor de juriști formați înainte de 1989, elemente fundamentale de drept comercial. Totodată arbitru internațional de prestigiu, participant activ la procesul de sistematizare, uniformizare și dezvoltare a reglementărilor în materie și la dialogul științific aferent, Tudor R. Popescu a fost perceput ca reprezentantul legitim al științei juridice românești în domeniu. Ca expresie a acestui fapt, pentru multă vreme în cadrul consultațiilor pe probleme juridice majore în fața marilor instanțe de arbitraj internațional, precum cea a Camerei Internaționale de Comerț din Paris, punctul de vedere doctrinal românesc trebuia să evoce, fără excepție, ideile din lucrările profesorului.

Spirit generos și elevat, el a văzut în cercetarea juridică fundamentul teoretic indispensabil al activității didactice universitare, de legiferare și aplicare a dreptului și i-a acordat considerația necesară.

Prof. univ. dr. Mircea Dușu
Directorul Institutului de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA

Agerimea minții, puterea de sinteză, dar și puterea de a pătrunde în imperiul amănuntelor, vasta cultură, stăpânirea mai multor limbi de circulație internațională, tactul pedagogic, forța captațiunii prelegerilor sale și, mai ales, munca, munca și iar munca au făcut din **Profesorul Tudor Radu Popescu** un pedagog desăvârșit, un cercetător profund, un exigent cu sine însuși și cu ceilalți, un înțelept, într-un cuvânt, un SAVANT.

Absolvind Facultatea de Drept din București în anul 1991, n-am avut privilegiul să fiu direct studentul Profesorului, dar noi, cei care am urmat cursurile după ce el, Profesorul, nu mai preda la această facultate, am gustat cu nesaț din lucrările sale, materiale didactice de bază pentru multe discipline din domeniul Dreptului privat (Dreptul civil cu toate secretele sale, Dreptul familiei, Dreptul internațional privat, Dreptul comerțului internațional ș.a.), dar și din *legendele* care circulau în legătură cu acest mare SPIRIT al Lumii Dreptului de la noi.

În lucrarea antologică de față, viața și opera savantului sunt prezentate elogios. Sunt numeroase forurile din străinătate care l-au numărat printre membrii lor de prestigiu. Amintesc doar faptul că *UNIDROIT* (Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat) înființat în anul 1926 cu sediul la Roma, pendinte de UNESCO, a avut în Consiliul său Director doar doi savanți români: Nicolae Titulescu, în perioada 1928-1938 și profesorul Tudor Radu Popescu, în perioada 1968-1988.

Un merit aparte al savantului rezidă lupta purtată cu inteligență și perseverență pentru „*SALVAREA BISERICILOR DE ORICE RIT DIN ROMÂNIA*”, luptă surprinsă în cartea cu același titlu, o adevărată pagină din încercata istorie a poporului nostru, profesorul reușind să „paralizeze” punerea în aplicare a unui „ucaz” al puterii sovietice care impunea confiscarea bunurilor ecleziastice de orice fel și demolarea lăcașurilor religioase ori transformarea lor în circuri, magazine de mărfuri, grajduri ș.a.

Prin soluții juridice a reușit temporizarea acțiunii acestui „ucaz”, până când, în condițiile vremii, a operat perimarea.

Pentru această cvasiunică îndrăzneală, savantul a fost nominalizat în anul 1996, la propunerea unei ziariste din Statele Unite ale Americii, pentru *PREMIUL NOBEL PENTRU PACE*.

În mediul academic, profesorul a găsit recunoașterea supremă, Academia Română alegându-l ca membru de onoare în anul 1993, pentru întreaga sa activitate științifică și didactică.

Noi, universitarii craioveni, avem azi mulțumirea de a-i fi decernat înaltul titlu de DOCTOR HONORIS CAUSA, în anul 1998, pentru aceleași merite în lumea științei și profesoratului, cu credința că este fericit poporul care numără în suma lui de valori „UN OM cu o asemenea OPERĂ”.

Rector,
Prof. univ. dr. Dan Claudiu Dănișor

ARGUMENTUM

Colecția „MARI JURISTI ROMÂNI”, inițiată de Academia Română în colaborare cu Editura Universul Juridic, este menită să prezinte cititorului o lume aparte: „Lumea Dreptului”.

Nevoia de a cunoaște câte ceva despre această lume vine din specificitatea ei și, mai ales, din faptul că ceea ce se cheamă cultură juridică este o importantă componentă a culturii noastre care, între altele, are și valențe istorice, așa cum se va vedea în continuare.

Marii juriști ai neamului au fost în același timp oameni de vastă cultură, cu preocupări în domeniul literaturii, științelor, inclusiv al științelor exacte și artelor. Câteva nume (în ordine alfabetică) ne confirmă această afirmație: Vasile Alecsandri, Eugen Barbu, George Barițiu, Ion Alexandru Brătescu Voinești, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Zoe Bușulenga Dumitrescu, Dimitrie Gusti, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Iorgu Iordan, Eugen Jebeleanu, Mihail Jora, Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Vintilă Mihăilescu*, Iacob Negruzzi, Papiu Ilarian, Emil Racoviță, Mihail Ralea, Constantin Rădulescu Motru, Moses Rosen, Mihail Sadoveanu (studii juridice nefinalizate), Alexandru Sahia, Ioan Slavici, Andrei Șaguna, Ștefănescu-Goangă, Barbu Alexandru Știrbei, George Topârceanu, Victor Tufescu, Alexandru Vlahuță, Josif Vulcan, Alexandru D. Xenopol, Duiliu Zamfirescu ș.a.

Din rândul marilor juriști, unii au fost aleși membri ai Academiei Române, alții s-au mulțumit cu o carieră universitară strălucită și cu o operă formativă și de creație de admirat.

Reducând sfera observațiilor numai la juriștii aleși ca membri ai Academiei Române, se pot face constatări menite să atragă atenția celor interesați asupra lumii dreptului.

De la începuturi (1866) și până în zilele noastre Academia Română numără 850 de membri titulari, membri corespondenți și membri de onoare din țară.

Numărul membrilor titulari, corespondenți și de onoare din țară cu studii juridice sau și cu studii juridice este de 166, astfel că media ponderată a juriștilor pe întreaga perioadă este de 19,41%.

Majoritatea juriștilor membri ai Academiei Române 112 (67,88%) au urmat studiile juridice în țară (București, 79 – 47,88%; Cluj, 14 – 8,5%; Iași, 9 – 5,5%; Arad, 1 – 0,6%; Sibiu, 4 – 2,43%; Oradea, 1 – 0,6%; și, Cernăuți, înainte de anul 1944, 4 – 2,43%).

În străinătate au urmat studiile un număr de 54 juriști membri ai Academiei Române, respectiv, 32,12% (Franța, 27 – 16,36%; Ungaria, 10 – 6,06%; Austria, 8 – 4,85%; Germania, 3 – 1,82%; Rusia, 3 – 1,82%; Anglia, 1 – 0,61%; și Polonia, 1 – 0,61%).

Pentru o mai bună apreciere asupra acestui segment al oamenilor de știință, adăugăm faptul că un număr de 54 cetățeni ai altor state au fost aleși membri de onoare din străinătate ai Academiei Române (Franța, 26 – 48,1%; Germania, 6 – 11,1%; Italia, 5 – 9,26%; Grecia, 3 – 5,55% Cehia, 2 – 3,7%; Olanda, Belgia, Elveția, fosta Iugoslavie, Bulgaria, Anglia, Canada, Spania și Luxemburg câte 1 membru, respectiv câte 1,85%).

Specialiștii din domeniul dreptului au avut un rol important la înființarea Societății Literare Române (1866) devenită apoi, la 24 august 1867, Societatea Academică Română.

Din cei 25 de membri fondatori (vezi Anexa 1), 8 aveau studii juridice, sau și studii juridice (32%): George Barițiu, Ambrosiu Dimitrovici (Dimitrovitza), Josif Hodos (Hadasiu), Alexandru Hurmuzachi (Hurmuzachi), Nicolae Ionescu, Titu Liviu Maiorescu, Gavril Munteanu și Ion Sbiera G. (a lui Gheorghe).

---

* Cel care afirma că studiile juridice l-au învățat rigoarea cercetării care i-a fost folositoare în științele geografice.

Pe lângă locul important ocupat de membrii juriști (19,41%) aceștia au avut un rol important în diriguirea celui mai înalt For al Științelor, Literaturii și Artelor, printr-un număr important de mandate în sistemul organelor de conducere: 12 mandate de președinte al Academiei Române; 41 mandate de vicepreședinte; 2 mandate de secretar general; și, 36 mandate de președinți de secție**.

Azi componenta juridică a Academiei Române numără doar un membru de onoare și un membru corespondent, în urma plecării spre *cele înalte* a marilor juriști Ion P. Filipescu, Mircea Paul Cosmovici, Tudor R. Popescu și Tudor Drăganu, în ultimii 7-8 ani.

Pentru o cât mai completă imagine asupra *Lumii dreptului* este necesar să adăugăm la toate acestea valoarea de *documente de istorie* a actelor normative fără a distinge în privința forței lor juridice (de natură constituțională, legi organice, legi ordinare, legi speciale, decrete – dacă și în măsura în care au caracter normativ, ordonanțele de urgență, ordonanțele Guvernului – dacă au caracter normativ, ordinele și instrucțiunile miniștrilor, numai în măsura în care au caracter normativ și, bineînțeles, unele acte ale entităților locale, dacă și în ce măsură au caracter normativ.

Au valoare de *documente de istorie* și actele administrative individuale – cele prin care se rezolvă chestiuni concrete – emise de organele administrației centrale și locale.

Nu pot fi omise hotărârile/deciziile instanțelor judecătorești fără a deosebi după gradul lor, cum și hotărârile Curții Constituționale.

La urma urmelor, *Lumea dreptului* suntem noi toți, cetățeni de rând sau având responsabilități în calitatea noastră de destinatari ai normelor juridice.

Atunci când legiuitorul va fi atât de performant încât omul de rând nu se va mai întreba de ce trebuie să respecte normele juridice, atunci când conformarea noastră la spusele legii va fi ceva firesc, natural, înseamnă că noi, destinatarii legii ne-am asumat-o ca și când ar fi fost propria noastră operă. Atunci vom putea spune că dreptul, legea au devenit cu adevărat ce spunea în antichitate Publius Iuventius Celsus, „*arta binelui și a echității*”, artă de care este atâta nevoie în opera grandioasă de conducere a societății: *Ius est ars boni et aequi*.

Iată doar câteva repere care spun câte ceva despre „*Lumea dreptului*”, repere care, cumulate, devin un puternic argument pentru inițierea Colecției „MARI JURISTI ROMÂNI” de către Academia Română și Editura Universul Juridic.

TUDOR RADU POPESCU

(22 mai 1913, Brăila – 2 septembrie 2004, București), jurist.
Membru de onoare al Academiei Române (12 noiembrie 1993)

Din Dicționarul Membrilor Academiei Române/1866-2010, p. 839
Autor: Dr. Dorina N. Rusu

Studii liceale la Brăila și universitare (Facultatea de Drept) la Iași; doctor *magna cum laude* (1937), doctor al Facultății de Drept din Paris (1940). A fost profesor (din 1935) la Facultățile de Drept din Iași și București, predând cursuri de drept civil, drept internațional privat, dreptul comerțului internațional; concomitent, membru al Consiliului Legislativ Român (1938-1948), șef de sector la Institutul de Cercetări Juridice (1948-1957), diplomat al Institutului de Drept Comparat din Paris (1940), președinte al Societății Române de Drept Comparat (1957-1988), președinte al Curții de Arbitraj Comercial Internațional din România. A fost consilier juridic în Comisia ministerială pentru redresare economică și stabilizare monetară (1947). Numit președinte al Comisiei pentru aplicarea Legii de confiscare a patrimoniilor tuturor instituțiilor religioase (1948), a procedat la o interpretare *in favorem Ecclesiae* a acestei legi, astfel încât a salvat patrimoniile tuturor bisericilor, mănăstirilor și altor lăcașuri, fără nicio discriminare de cult, rit ori sectă, salvând astfel însăși libertatea religioasă ca atare, ceea ce a permis construirea legală a unor așezăminte religioase, fapt unic în țările aflate sub ocupație sovietică. Pentru acest fapt, în 1996 a fost nominalizat pentru Premiul Nobel pentru pace. Este autorul unui mare număr de lucrări, manuale și studii, între care: *Spețe alese din jurisprudența română și franceză* (1936); *Fundația în dreptul comparat cu specială privire asupra dreptului român* (1937); *Drept civil* (1945); *Călăuza juristului* (1955, ed. II, 1997); *Probleme juridice ale relațiilor comerciale internaționale* (1955); *Dreptul familiei* (2 vol., 1960, 1965); *Căsătoria, familia și dreptul* (1963); *Teoria generală a obligațiilor* (1969); *Drept economic* (1970); *Dreptul internațional privat* (1975, 1976, 1994); *Dreptul comerțului internațional* (1975, 1981, 1983); *Drept civil* (1993) s.a. Membru al

Asociației Române de Drept Comparat, membru al Societății de Legislație Comparată de la Paris (1940), al Asociației Internaționale pentru Filosofie Juridică și Socială din Wiesbaden (1956), al Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat din Roma (1968), membru fondator al Institutului Internațional pentru Dreptul Umanitar din San Remo (1970), fondator și membru de onoare al Asociației Române de Drept Umanitar, membru al Clubului Internațional de Arbitri în Afaceri Comerciale de la Milano, membru fondator al Institutului World Business Law din Paris, membru al Consiliului Internațional al Arbitrajului din Paris, membru al Federației Internaționale al Instituțiilor de Arbitraj Comercial din New York, *Doctor Honoris Causa* al universităților din Chișinău (1997) și Craiova (1998). A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2001) și cu „Crucea Patriarhală” (2001).

Bibl.: *Nemuritorii. Academicieni români* (coord. Ioan Ivanici, Paraschiv Marcu), București, 1995.